

GALIA QOVUNINI INSONGA FOYDALI JIHATLARI VA YETISHTIRISH TARTIBI

Jo'rayeva Dilnoza Xudoyberdi qizi

Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti magistranti

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada Galia qovun navini kelib chiqishi, insonga foydali jihatlari, o'sib rivojlanishi, yetishtirish tartibi hamda boshqa kerakmi ma'lumotlar berilgan.*

***Kalit so'zlar:** Galia, qovun, nav, gul, meva, o'rta pishar, xosildorlik, chidamlik, vitamin, immunitet.*

***Аннотация:** В этой статье дается информация о происхождении сорта дыни Галия, его пользе для человека, выращивании, порядке выращивания и других аспектах.*

***Ключевые слова:** Галия, дыня, сорт, растение, цветок, плоды, среднеспелость, урожайность, выносливость, витамин, иммунитет.*

***Annotation:** This article provides information about the origin of the Galia melon variety, its benefits for humans, cultivation, cultivation procedure and other aspects.*

***Key words:** Galia, melon, variety, plant, flower, fruit, mid-ripening, productivity, endurance, vitamin, immunity.*

Kirish

Galia qovunining tavsifi, qovun Galia o'rta erta navlarga tegishli. Aslida Isroildan kelgan oddiy o'simlik. U AQSh, Chili, Panama va Janubiy Amerika mamlakatlarida yetishtiriladi. Barcha ob-havo sharoitlariga juda mos keladi, meva katta, oq-yashil pulpa va to'q sariq po'stlog'i bilan yumaloqlanadi. Galia F₁ navidagi qovun ijobiy ko'rsatkichga ega, ajoyib ta'mi va xushbo'yligi bilan mashhur.

Mevalar nafis taomlarni tayyorlash uchun, shuningdek murabbo, konservalar tayyorlash uchun pishirishda ishlatiladi. Galia qovunidagi shakarlarning ko‘pligi undan ko‘plab shirinliklarning ajralmas qismi bo‘lgan shakarli mevalarni tayyorlashga imkon beradi. Galia qovunining ijobiy xususiyatlariga quyidagilar kiradi. Sovuqqa chidamlilik, oddiylik, yoqimli ta‘m, tashish qobiliyati. Turning kamchiliklari hozircha aniqlanmagan.

Galia qovunining sog‘liq uchun foydalari ularning vazn yo‘qotishga, immunitet tizimini mustahkamlashga, ko‘rish va ovqat hazm qilish jarayonlarini yaxshilashga, yurak sog‘lig‘ini himoya qilishga va qandli diabetni davolashda yordam berish qobiliyatidir. Bundan tashqari, u saratonga qarshi salohiyatga ega.

Galia qovunlar Hindistonda paydo bo‘lgan deb hisoblansada, aslida Isroilda ishlab chiqarilgan qovun va asalli qovunning gibrud navidir. Galiya qovunlarining ilmiy nomi *Cucumis melo var. retikulyatus* va u kelib chiqqan ikkita qovun bilan juda chambarchas bog‘liq. Tashqi po‘stlog‘i kantalupaning tuzilishi va tuzilishiga juda o‘xshaydi, lekin ichki mevali go‘shiti asalli qovunga o‘xshab och sariqdan yashil ranggacha. Galia qovunlarining ta‘mi – qovun va asal qovunining o‘ziga xos kombinatsiyasi bo‘lib, ko‘pchilik uni yoqtiradi.

Galia qovunlari C vitamini, A vitamini, karotenoidlar, bioflavonoidlar, kaliy, kaltsiy va temir kabi turli minerallarga boy, shuningdek, tarkibida pektin ham bor. Bundan tashqari, ularda yog‘, xolesterin va kaloriya miqdori past. Galiya qovunlari yurak sog‘lig‘ini yaxshilashga ikki jihatdan yordam beradi. Oziq-ovqat mahsulotining yuqori miqdori bilan ular aterosklerozdan himoya qila oladigan tanadagi LDL yoki yomon xolesterolni kamaytirishga yordam beradi. Bundan tashqari, vazodilatator vazifasini bajaradigan kaliy miqdori yuqori bo‘lgani uchun qon bosimini pasaytirish mumkin, bu esa koroner yurak kasalligi yoki insult yurak xurujiga chalinish ehtimolini kamaytiradi.

Ovqat hazm qilishda, ayniqsa, gali qovunlari ko‘p bo‘lgan pektin kabi eriydigan mahsulotlar, oshqozondagi mahsulotni chiqarib tashlashga, ich qotishi va boshqa oshqozon-ichak muammolarini bartaraf etishga yordam beradi. Bundan tashqari, eriydigan mahsulotlar sizni to‘ydiradi, bu ortiqcha ovqatlanish ehtimolini kamaytiradi va dietada bo‘lgan odamlarga yordam beradi.

Galiya qovunlari immunitet tizimini rag‘batlantiruvchi C vitamini va A vitamini, antioksidant vazifasini bajaruvchi karotenoidlar va bioflavonoidlar kabi ko‘plab ozuqa moddalariga boy, shu bilan tanangizni kasalliklardan himoya qiladi. Braziliyalik tadqiqotchilar jamoasi Braziliya tibbiy va biologik tadqiqotlar jurnalida tadqiqot o‘tkazdilar, natijada yuqorida aytib o‘tilgan flavonoidlar va ozuqa moddalari kabi saratonga olib kelishi mumkin bo‘lgan erkin radikallarni yo‘q qiladi yoki zararsizlantiradi. Tadqiqotga ko‘ra, galiya qovunlari o‘pka, og‘iz, yo‘g‘on ichak va ko‘krak saratoni xavfini kamaytirish bilan bevosita bog‘liq bo‘lgan organik birikmalarni o‘z ichiga oladi.

Qovunlarda o‘rtacha miqdorda bo‘lgan A vitamini, ayniqsa, ko‘rish qobiliyatini himoya qiluvchi karotenoidlarga ega. Beta-karotin molekula degeneratsiyasini, ultrabinafsha nurlanishiga sezuvchanligini va kataraktani oldini oladi.

Xalqaro ma‘lumotlarga ko‘ra *Xalqaro farmatsevtika jurnali*, *Cucumis melo* diabetga qarshi xususiyatlarga ega. Qovun ekstraktida mavjud bo‘lgan oksikin biokimyoviy moddasi diabet bilan og‘rigan bemorlarda buyraklardagi oksidlovchi stressni kamaytirishga yordam beradi. Sichqoncha modeliga ko‘ra, oksikin potentsial diabet kasalligida nefropatiyaning oldini olishga yordam beradi. Qovunlarning diabetik terapevtik imkoniyatlarini tekshirish uchun qo‘shimcha tadqiqotlar talab qilinadi.

Ekish joyini tanlash va tayyorlash joyini to‘g‘ri tanlash hosilning normal o‘sishi va rivojlanishi uchun muhimdir. Galiya qovuni quyosh sevar o‘simlik, ekish joyida namlik turg‘unlashmasligi kerak, namning ko‘pligi o‘simlikni zamburug‘ kasalliklariga chalinishiga sabab bo‘ladi. Urug‘lar eng yaxshi unumdor yerlarga ekilishi maqsadga muvofiq.

Sugʻorish va oziqlantirish keng qamrovli eʼtibor juda muhimdir, chunki u yuqori hosil va kasalliklarga chidamliligini taʼminlaydi. Birinchi navbatda asosiy narsa tuproqni yumshatishdir, u ildiz tizimini kislorod bilan taʼminlaydi. Har bir bogʻbon uchun oddiy va tushunarli protsedura ham yordam beradi - oʻsimlikning faol oʻsishiga toʻsqinlik qiladigan begona oʻtlarni yoʻq qilish. Galia qovunini sugʻorishda, suvni +22 °C ga qadar qizdirish kerakligini hisobga olish kerak. Ildizga yaqiniga ortiqcha namlik kirishiga yoʻl qoʻymang bu zamburugʻ kasalliklari rivojlanishiga, shuningdek hosilning pasayishiga yoki uning toʻliq yoʻqolishiga olib kelishi mumkin.

Galia qovunining ekishdan 2 hafta oʻtgach, yerga ammiakli selitra (10 litr suv uchun 1 osh qoshiq) qoʻshing. Har bir tup 2 litr eritma olishi kerak. Gullash davrida protsedurani bir xil tarkib bilan takrorlang yoki bir xil nisbatda organik moddalardan foydalaning. Bu tuproqda uzoqroq boʻlish orqali ozuqa moddalari oʻsimlikning ildiz tizimini boyitishga yordam beradi.

Galia navidagi qovun mineral oziqlanishsiz oʻsib rivojlanishi mumkin, ayniqsa tuproq unumdor boʻlsa, organik moddalar bilan yaxshi toʻldirilgan boʻlsa. Bu holda mevalar kichikroq, ammo shirinroq va mazali boʻladi. Yetishtirishda, toʻgʻri kerakli ekishni va oʻsish uchun qulay sharoitlarni talab qiladi. Ekishdan oldin, koʻchatlarni yaxshilash uchun urugʻlarni bor va sulfat kislota eritmasiga yoki boshqa oʻsish stimulyatoriga 12 soat davomida ivitish lozim.

Xulosa:Qovunning bugungu kunda ahamiyati juda yuqori boʻlib, respublikamiz aholisi oʻrtasida qovun isteʼmoliga boʻlgan talabi oshib bormoqda. Bu talabdan kelib chiqib yangi Galia qovun navini introduksiya qilish ustida ilgʻor agrotexnika tadbirlarini qoʻllagan holda aholiga hamyonbop, bozor peshtaxtalaridan joy oladigan va aholi isteʼmoli talabiga javob beradigan mahsulot yetishtirib chiqarishni maqsad qilib ilmiy izlanishlar amalga oshirilib borilmoqa.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ostonaqulov.T.E. va boshqalar.-Samarqand qovunlari. Samarqand 2008 yil. 70 bet.
2. Ko‘chqarov.S.K. va boshqalar. O‘zbekistonda poliz va poliz ekinlarining urug‘chiligi. Toshkent. “O‘zbekiston”.1985 yil.
3. www.agrokorenevo.ru
4. www.urozhayna-gryadka.narod.ru